

O. heeft dus
ve bijdragen
vergadering
ing van een
Rapport aan
raren waren

n ingediende
t werk, door
kon worden
de inrichting

tikel zeggen.
I. MULDER.

GELISATIE

Soemba

ha hoopt te
t eventueelen
erst de balans
reod gemaakt
die voor den
wat nog ver-
atum noemen
t men onder-
le reeds ver-
b.v. van bad-
veinig, terwijl
kussentjken
vetten.

goeden staat
oedig. Welke
as om een of
rekening aan
ketels, tellen,

en wat onze
teleur, maar
n zorgen wat
n tot welzijn
tot bewaring
r.
telzet-Zeilstra,

E KRONIEK

balans op-
Bachweek 22
dan aan de
en, een Liszt,
broek, er Dr
e musicus bij
„Kunst der
ide, ieder
e sugges-
vermijdt
a n a d e
lge men-
t nu eens niet
aten met een
maar dan is
en dan is dat
tits Bachstijl
itspraak een
horst is, pijn-
an der Horst
s Vermeulen.

raagt, wat bij
van den luis-
t mij af: wat
e Bachspelers
al die dood-
achter Bach's
lsof reprodu-
tie een mys-
blijven moet,
kale armoede,
of niet van be-
s, dat 't monu-
heet, muziek,
ische theorie-
en voor 't pu-
arten binnen-
kan?

voor een ras-
te technisch in
te vertolken,
nger — en nu
looze me-
teekent?
t al dat mys-
espelletje dat
t luisterenden
ze organisten

pel verre van

er één hunner
k doordrenkte
nu eens niet
weg, met nu
id stemmetje,
aal, zoo als

z e z i j n , met vereischte technische souplesse en de
noodige onwrikbare rythmische veerkracht, door
machtigen orgeldreun, in den gloed hunner majesteit
doet afstormen op het gemoed van hen, die voor zulk
een vertolking nog ontvankelijk blijken.

En wanneer een Orgeladagio of Orgelkoraal een
belevens wil zijn van muzikale ontroering, wijl het de
muziek in zich heeft, welke vraagt om expressie in klank
en beweging, dan, ja dan beklaagt datzelfde organis-
tendom zich over gebrek aan stijlbegrip!!

Ik zou willen, dat een vooraanstaand iemand op het
gebied van muziekstijlbeoordeeling als Matthijs Ver-
meulen is, in staat bleek, om deze organisten-generatie
eens bij te brengen, dat het een misdaad is om muziek,
of ze klassiek, romantisch of modern heet, alleen maar
te laten klinken en rinkelen, doch het
spreken onmogelijk te maken!

FEIKE ASMA.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

De historie herhaalt zich niet, zegt men. Goed, maar
de menschen blijven gelijk, en gelijk blijft ook het ka-
rakter van den strijd, dien de kerk des Heeren heeft
te voeren tegen de wereld en de valsche kerk.

En zoo herkennen wij in den kamp, dien Groen van
Prinsterer had te voeren, steeds weer die bepaalde
karaktertrekken, die ook den huidige reformatischen
strijd kenmerken.

Ook Groen streed tegen de doorgaande revolutie en
voor de doorgaande reformatie. Wat het eerste betrof,
stiet hij op de humanistische wereld van die dagen,
die de beginselen der revolutie met vreugd aanvaardde,
maar gedurig in reactie was tegen de booze vruchten
van dat beginsel. Dat teekent trouwens altijd weer
den revolutionair. Maar wat het laatste aangaat had
hij het voortdurend te kwaad met zijn christelijke
vrienden, met die geloovigen, die naar Groen's woord,
meer bedacht waren op den k e r k v r e d e , dan op
de handhaving van het waarachtig k e r k g e l o o f .

De wereld noemde hem revolutionair; die geloovigen
betitelden hem als extremist. Zie, men kan ook te ver-
gaan, hé?

De strijd tegen de wereld was fel, maar hij staalde
de kracht.

Maar de kamp tegen de medegeloovigen bracht veel
teleurstelling en zette in een geestelijke spanning, die
soms haast ondraaglijk zou zijn, en zou doen inzinken,
als niet de Koning der kerk steeds weer op gehoor-
zaamheid nieuwe krachten schonk.

Het motief moge voor de wereld een andere zijn dan
voor dien tegen de doorgaande reformatie zich ver-
zettenden geloovige, de wijze waarop die beide op
Groen's strijd reageerden was in vele opzichten gelijk.
Geen wonder ook, want die geloovige haalt zijn wapen-
tuig dan niet uit het huis des Heeren, maar uit de tent
der ongelooovigen.

Prof. Is. van Dijk, er is onlangs door onzen hoofd-
redacteur nog eens aan herinnerd, zegt in een studie
over Gomarus, die immers ook een gevaarlijke extremist
was, dat aan Gomarus in den strijd tegen Arminius
wel eens een hard woord ontviel, maar, dus zegt hij,
laat ons niet vergeten, dat er een paar methoden zijn,
die een mensch het bloed tot karnemelk kunnen maken.

Daar is eerst dit, dat men zegt: och gij overdrijft;
wat gij als zoo hoogst belangrijk noemt beteekent niet
zoo veel. Zoo bijv. als men nu in Oosterbeek spreekt
van eenzijdigheden.

Daar is in de tweede plaats dat andere, dat men
geen argumenten aanvoert, maar tot u spreekt van
verdraagzaamheid en liefde.

In de derde plaats, dat men ook weer zegt: natu-
rlijk zijn wij het met U eens, maar ziet U, die toon. Die
stoot maar af. Die riekt naar agitatie. Dat kennen wij
nu ook al.

Voorts merkt men op: gij spreekt steeds zulke groote
woorden, gij weet het zeker helemaal alleen. Gij hebt
de volle waarheid; wat gij zegt, ja, dat is nu eenmaal
alles.

Of: erkent gij niet, dat wij allemaal zondige menschen
zijn, en dat er bij ons allemaal schuld is?

Groen heeft dat allemaal precies zoo ondervonden
als diegenen, die thans tegen de revolutie der wereld
en den afval in de kerk, gehoorzaam naar des Heeren
Woord, blijven getuigen.

Hij klaagt in zijn parlementaire adviezen: men komt
niet met argumenten, maar met verdraagzaamheid.
Men beklaagt zich tegenover mij, dat ik de beweeg-
redenen van den tegenstander verdacht maak, terwijl
ik opmerk, dat ik de beweegredenen niet kan zien,
alleen op de daden wijs.

Maar bij gebrek aan b e g i n s e l e n , heeft men het
altijd maar druk over b e d o e l i n g e n .

Groen zei in de Tweede Kamer tegen de liberalen
met hun begeerte naar de godsdienstloze school: ik
roep mijn volk toe; wacht u voor de verdraagzaam-
heid der godsdienstloosheid. Niets is zoo intolerant.
Maar dan werd hij voor een Danton gescholden. Ja,
hij was zelfs een Robespierre. Men verweet hem het
wekken van de volksdriften. Vooral, als hij het opnam
voor de kinderen der reformatie, de Afscheidenen.
Zij zijn, zoo merkte Groen op, u i t g e d r e v e n ; maar
men antwoordde: zij zijn vrijwillig uitgegaan.

Zij zijn ten bloede toe vervolgd, zeide Groen. En dan
antwoordde men: nu ja, dat was niet goed, maar zij
hadden het ook wel wat verdiend.

En toen de Afscheidenen bogen voor een verkeerd
koninklijk besluit, om eindelijk vrijheid en rust te ver-
krijgen en Groen dit een laakbare zwakheid achtte,
werd hem voor de voeten geworpen: gij lokt uit tot
opstand en revolutie.

Groen antwoordde dan: ik sprak van laakbare zwak-
heid, omdat ik tot de Afscheidenen zeg: gij doet beter
boete te betalen en u te laten inkerkeren dan gebruik
te maken van een aangeboden voorrecht, dat te duur
zou zijn gekocht.

Beleven wij een dergelijke verleiding niet opnieuw?
Men verweet Groen, dat hij overal de kerk bijhaalde.
Men wilde immers een algemeen christendom met het
echt christelijk element: verdraagzaamheid en liefde.
Maar dan antwoordde Groen: ook wij houden liefde en
verdraagzaamheid en wat wel luidt voor vruchten van
het Christendom, maar het verschil ligt hierin, dat wij
de vrucht willen met den wortel en gij de vrucht
zonder den wortel.

Een Christendom zonder den Christus.

Ook in zijn dagen had men het antichristelijk oecum-
enisch streven. Het werd zelfs op psychologische
gronden verdedigd.

Daar was in Amsterdam een professor in de psycho-
logie, die leerde, dat niet één ontwikkelingsvorm van
den godsdienst absoluut boven den ander verkiestelijk
was, omdat de mensch door zijn aanleg juist dien vorm
koos, die hem het beste paste en hem den meesten
vrede bood. „Onze psychologie”, toen ook al machtig
naar men ziet, „leert ons dus alle aanmatigend oorde-
elen te vermijden en om niet te vallen in een liefde-
loos veroordeelen van onzen naaste”. En dan riep hij
uit: ondermijnt nu die psychologie den christelijken
godsdienst wier geheele wezen liefde is?

Welnu — beleven we thans niet ongeveer gelijke dingen,
nog wel van menschen, die zich gereformeerd noemen?

Men durfde Groen zelfs te verwijten, dat zijn kerke-
lijke reactie ondersteund werd door bijvoegmerken:
zucht naar wereldlijke macht, en als hij zijn zin kreeg
zou ons volk overgeleverd worden aan wereldlijk en
kerkelijk absolutisme.

Ja, een Thorbecke riep uit: moet nu die groote men-
schelijke taak in den staat en in de school door de kerk
worden volbracht? Hoe funest zou dat zijn. En wat
Groen schreef was gif en venijn.

Maar, is men in den huidige antirevolutionairen
kring ver van Thorbecke verwijderd, als er gezegd
wordt, dat de politiek met den kerkelijken strijd, den
strijd der reformatie, niets heeft te maken? Als men,
zooals nu in „Trouw” geschiedt, het voorbeeld van
het optreden der Ned. Herv. Synode inzake het werk
der Overheid in Indië doet gelden voor de les, dat de
kerk zich niet mengen moet in de dingen van den
staat?

Zoo werd gewaarschuwd, nadat wij in Amersfoort
bijkwamen. O, die kerkelijke actie, overgebracht op
het politiek terrein, zou zooveel kwaad brengen. Alsof
de antirevolutionaire partij, alsof de regering ooit
anders dan steun ontvangen kan van doorgaande re-
formatie, terwijl het juist altijd weer de valsche kerk
is geweest, die zich in staatszaken mengt.

De zaak is deze, dat men bevreesd is voor de ge-
trouwe Woordverkondiging, terwijl men juist bang
wezen moest voor alle ondermijning van het wezenlijke
werk der kerk.

Als gezegd: de kamp, dien Groen had te voeren met
de wereld, was zeker hard, maar niet bitter. Want,
hoe zou de wereld het anders kunnen doen. Groen
merkte eens op, dat hij veel eer bevreesd worden zou,
als hij van dien kant een vriendelijk knikje of klop op
den schouder zou ontvangen.

Maar dat verzet van de christelijke vrienden, die
tegenstand van geloovige christenen, die wondde dezen
moedigen strijder diep.

Zij zeiden: Groen is impopulair, maar heeft hij daar-
aan zelf geen schuld? Waarom zoo fel, waarom zoo
hard van toon? Men kan toch wel wat zachter spreken?
Wij zijn toch allemaal zondaren?

Hoe kan de antirevolutionaire partij eenig prestige
bij de wereld winnen, als men zoo telkens weer met
felle woorden tegen die toch fatsoenlijke liberalen en
conservatieven te keer gaat?

Hebben die menschen ongelijk, als zij zich beleedigd
achten, waar zij in hun persoon worden getroffen?

Alsof Groen ooit iets anders deed dan ingaan tegen
beginselen, dan te wijzen op daden, dan te spreken
van niet te loochenen feiten. Men verweet hem kerke-
lijke hartstocht, wettische bekrompenheid, een jam-
merlijk systeem van uitsluiting, exclusivisme en ex-
tremisme. Gemis aan vredelievendheid. Een verkeerd-
den toon. Het wekken van agitatie. Ook wel felle
eenzijdigheid.

Gemis aan vredelievendheid. Een te veel spreken
over kerkelijke formulieren. En zoo maar door.

Het is ons alles waarlijk niet vreemd.

Het is ons niet vreemd, die verdraagzaamheid ook in
de gebonden kerken jegens den ontzettenden afval,
die daar gaat heerschen. Men wierp daar getrouwe
dienstknechten uit, maar raakt met geen vinger een
modernist als Barkey Wolf aan.

Want openbaart die zich anders?

Waar gaan al die cultuurlieden heen? O, men wordt
zoo verdraagzaam jegens allerlei afwijking.

Maar zelfs onder ons vrijgemaakten komen er, die

bevreesd worden voor waarachtig doorgaande refor-
matie.

En dan is daar Oosterbeek. Liefdoen tegen de syno-
docraten, eeren hun bedoelingen, verdoezelen hun
daden. Maar hard en vol verwijten tegen hen, die den
Koning der Kerk allen dag met groote blijdschap dan-
ken, dat Hij ons heeft uitgeleid uit 't diensthuis eener
hierarchie, die, wat eens waarlijk kerk was, opnieuw
naar den diepen val voert, die valsche kerk moet
heeten.

Dan roept men: hoogmoed. Men deed dit ook jegens
Groen van Prinsterer. Toen hij na al heitgeen er in 1857
gebeurde, de Kamer verliet, slaakten niet alleen de li-
beralen een zucht van verlichting: gelukkig, die zijn
wij kwijt; kerkelijke bladen deden voor dien hoon niet
ondg.

Hoe verder de strijd ging, hoe meer Groen te lijden
had onder den afval van vrienden, die hij zoo gaarne
naast zich zag staan. Wie in 1857 nog hem steunde,
viel straks af. Tenslotte moest de strijd worden in-
gezet met 'n drietal getrouwe getuigen. En toen juichte
de wereld: Groen een veldheer zonder leger. Nu was
alles weg. De vrienden hadden hem verlaten. Wat hij
overhield? Thorbecke spotte eens: dat kleine hoopje.

Ja, dat kleine hoopje slonk zelfs zienderoogen,
naarmate de kamp voor de doorgaande reformatie
werd doorgeset. Tenslotte hield Groen slechts een
drietal getrouwe strijders over. Veldheer zonder leger,
zoo spotte men.

Maar de Koning der kerk gaf juist van dat oogen-
blik af een rijken zegen.

Ook dit kan ons bemoedigen. Blijven wij maar ge-
hoorzaam. Onze Koning zorgt voor Zijn rijk.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen
MARNIX.

PERSSCHOUW

Extremisten.

Over het woord „extremisten” schreven we reeds.
Sommigen vinden „synodocraat” een scheld-
woord (hoewel het een met zooveel woorden v e r -
d e d i g d s t a n d p u n t karakteriseert), maar
worden niet boos, als iemand „e x t r e m i s t ” ge-
noemd wordt (hoewel het woord niets zegt, dan dat
iemand in een bepaalde wilsvormings-groep zich het
vast verwijdt, om welke reden dan ook, van een
toevallige door een werkelijke of denkbeeldige meer-
derheid voorgestane misschien wel principieel verwer-
pelijke oogenblikspolitiek). In onze kerken werd van
oosterbeeksche sferen uit die en die extremist genoemd;
thans genieten ook de synodocraten de eer, dat de
een den ander met den naam versiert. Ds H. Veldkamp
had natuurlijk bij ons, maar voorts ook in zijn eigen
huis extremisten ontdekt, en ze aldus geteekend:

Daar zijn onzerzijds diegenen, die de „vrijgemaakte
kerken” eenvoudig als „scheurkerken” zien. De enige
oplossing is volgens hen, dat deze scheurmakers terug-
keren in de schoot der moederkerk met berouw en
schuldbelijdenis. Daar valt niet verder over te praten.
Dit is in hun oog even onvruchtbaar als het praten
van onze regering met de Repoebliek.

Ik aarzel niet, de verkondigers van deze opvatting
extremisten te noemen.

Daartegen nu verzet zich Ds Y. K. Vellenga in Ger.
Kbl. Ov. en Dr. (syn.). Met volkomen negatie van de
feiten zegt hij:

In gemoede meende ik dus, dat de vrijgemaakte ker-
ken „scheurkerken” zijn en ik meen dat nog. Het zijn
gemeenschappen, welker leden zich onverantwoord, ten
onrechte, van de gereformeerde kerken hebben losge-
scheurd. En nu zegt ds Veldkamp: extremist!

Het eerste gedeelte van dit stukje berust op fan-
tasie, maar het tweede op werkelijkheid. Toch wil schrij-
ver niet door Oosterbeek worden terechtgewezen:

Ze willen zeggen, dat wij, gereformeerden zowel als
de vrijgemaakten, in zonde leven door ons gescheiden
leven van elkaar.

Dat is een boude bewering.

Wanneer er ergens een echtelijke twist ontbrandt,
waarvan straks partijen zelf niet meer het begin we-
ten aan te wijzen, en die er mee eindigt, dat de man de
voordeur en de vrouw de achterdeur uitvlucht, dan
waag ik ook te zeggen, zelfs als buitenstaander, dat
„de gescheurdheid in deze echt zonde is voor God”. Maar
wanneer man of vrouw in overspel leeft en de andere
partij vraagt echtscheiding aan en het huwelijk wordt
onthouden, durf ik toch niet meer te zeggen, dat d e z e
„gescheurdheid” dat ook is. En nu moeten we wel ge-
loven, dat naar niet-extremistisch oordeel de „gescheurd-
heid” der gereformeerde kerken slechts te vergelijken
is met het eerste beeld. En indien dat zo ware, zou het
inderdaad juist zijn wat zij zeggen, maar is het zo?

Schrijver is nog volkomen zeker, dat niet hij, maar
ds Veldkamp binnen den kring der synodocratische
wilsvorming extremist is:

Toch beneemt het mij niet de moed, alle blaam van
„extremisme” ten spijt, te blijven zeggen, dat we er
van uit moeten blijven gaan, dat onze kerken op het
stuk van „binding” en schorsingen en afzettingen juist
gehandeld hebben.

Hij is gansch niet onder den indruk van de gebeden
en psalmverzen van Oosterbeek, maar wil liever ar-
gumenten: